

POSTANOWIENIE

Dnia 12 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Księżak

w sprawie z powództwa [...] Bank [...] z siedzibą w W.

(poprzednio: [...] Bank [...] Spółka Akcyjna z siedzibą w W.) przeciwko Prezesowi
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w
dniu

12 maja 2022 r.

na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 31
marca 2021 r.

sygn. akt VII AGa [...]

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od [...] Bank [...] z siedzibą w W. na rzecz Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł
(trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 30 marca 2021 r., sygn. akt VII AGa [...], Sąd Apelacyjny w [...] zmienił wyrok Sądu Okręgowego w W. – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z 18 maja 2018 r., sygn. akt XVII AmA [...], w zakresie punktu pierwszego – w ten sposób, że zmienił decyzję Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: pozwany, Prezes UOKiK) nr DDK-[...]/[...] z 16 października 2014 r. w zakresie punktu drugiego poprzez obniżenie nałożonej

na [...] Bank [...] z siedzibą w W. (dalej: powód) kary do kwoty 14.961.477 zł; jednocześnie Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego w pozostałej części, a apelację powoda w całości, zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 378 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym i nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. kwotę 700 zł tytułem opłaty sądowej od apelacji w części uwzględniającej apelację pozwaną.

Sąd Apelacyjny oparł swoje rozstrzygnięcie na założeniu, że opisane w zaskarżonej decyzji działanie P. [...] Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. (której następcą prawnym był [...] Bank [...] Spółka Akcyjna z siedzibą w W., obecnie: [...] Bank [...] z siedzibą w W.) na etapie przedkontraktowym mogło wprowadzać konsumentów – klientów Banku – w błąd w zakresie ryzyka i kosztów związanych z oferowanym produktem w postaci ubezpieczeń na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Jednocześnie Sąd Apelacyjny ustalił, że powód jest kontynuatorem – następcą prawnym – przejętej P. [...] Spółki Akcyjnej z siedzibą w W., bowiem z art. 494 k.s.h. wynika, że z dniem połączenia podmiot przejmujący wstępuje we wszystkie prawa i obowiązki przejmowanej spółki. Z powołanego przepisu wynika generalna zasada sukcesji uniwersalnej, która w ocenie Sądu Apelacyjnego obejmuje także odpowiedzialność za delikt administracyjny popełniony przez podmiot przejmowany przed jego przejęciem przez spółkę przejmującą. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał za dopuszczalne wszczęcie postępowania administracyjnego przeciwko spółce przejmującej, a w przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów – wymierzenie jej kary za naruszenia spowodowane przez spółkę przejętą.

Dokonując ustalenia wysokości kary Sąd Apelacyjny podzielił wyrażoną w zaskarżonej decyzji ocenę wagi naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, argumentując, że Prezes UOKiK prawidłowo wskazał okoliczności dotyczące oceny zachowania P. [...] Spółki Akcyjnej z siedzibą w W., wziął pod uwagę, że spółka ta – której następcą prawnym jest powód – stosowała praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów na dużą skalę i przez długi okres, co wpływało na pogorszenie sytuacji konsumentów. Działania te przełożyły się bezpośrednio na przychód spółki (jako że za każdego ubezpieczonego P. [...] Spółka Akcyjna z

siedzibą w W. otrzymywała wynagrodzenie), z kolei ten przychód wymiennie uszczuplał majątek konsumentów. Sąd Apelacyjny podkreślił, że konsument nie mógł wycofać się ze złożonego oświadczenia bez poniesienia straty (wobec braku prawa odstąpienia w terminie 30 dni). Stąd też stwierdzone naruszenia interesów konsumenta stawiały go w bardzo niekorzystnej sytuacji, co uzasadniało ich ocenę jako poważne. Sąd Apelacyjny zauważył, że Prezes UOKiK prawidłowo wskazał okoliczności łagodzące i obciążające: do okoliczności łagodzących zaliczając zaprzestanie praktyki, natomiast do okoliczności obciążających – zamierzony, celowy i umyślny charakter działania P. [...] Spółki Akcyjnej z siedzibą w W..

Niemniej jednak Sąd Apelacyjny stwierdził, że przyjęty w zaskarżonej decyzji procent przychodu dla wyliczenia kwoty bazowej był za wysoki i doprowadził do ustalenia wymiaru kary na zbyt wysokim poziomie. Sąd Apelacyjny zauważył, że Prezes UOKiK przyjął jako kwotę bazową w przypadku naruszenia wskazanego w pkt I.1.a decyzji 0,2% przychodu, zaś za naruszenie opisane w pkt I.2.a i I.2.b decyzji – 0,4% przychodu. Podzielając argumentację odnoszącą się do szkodliwości sankcjonowanej praktyki oraz zakresu jej stosowania Sąd Apelacyjny podkreślił, że P. [...] Spółka Akcyjna z siedzibą w W. oferował tylko jeden produkt polislokaty, skierowany do dotychczasowych klientów drogą telemarketingu. Niewątpliwie zatem pośród ogółu produktów oferowanych równolegle w tym samym czasie (takich jak: pożyczki, kredyty, lokaty itp.), ten stanowił niewielką część oferty P. [...] Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.. Tym samym, odnosząc kwotę bazową do globalnego przychodu spółki, obejmującego działalność we wszystkich jej formach, Sąd Apelacyjny uznał za konieczne zmniejszenie ustalonego procentu odpowiednio do 0,1% przychodu za naruszenie przypisane w pkt I decyzji i do 0,3% przychodu za naruszenie z pkt II. Dokonując przeliczenia wysokości kary pieniężnej Sąd Apelacyjny otrzymał wynik 14.961.477 zł. W ocenie Sądu Apelacyjnego tak wyliczona kara pieniężna, chociaż wysoka, odpowiadała wadze dokonanych naruszeń praw konsumenta oraz szkodliwości naruszeń. Jednocześnie Sąd Apelacyjny uznał karę w tej wysokości za proporcjonalną w stosunku do innych kar wymierzanych przedsiębiorcom za podobne naruszenia. W końcu Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, że taki wymiar kary ma zarówno walor represyjny i prewencyjny.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny częściowo uwzględnił zarzuty apelacji pozwanego, przychylając się do stanowiska o błędnym wyliczeniu kary pieniężnej przez Sąd Okręgowy, a jednocześnie nie znalazł podstaw do dalszego obniżenia wysokości kary, uznając z kolei podniesione przez powoda zarzuty dotyczące nieadekwatności kary i naruszenia zasady równego traktowania przedsiębiorców za bezzasadne.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wniósł powód – zaskarżając go w całości. Formułując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powód wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wymagające dokonania wykładni przez Sąd Najwyższy, które sprowadza się do potrzeby rozstrzygnięcia, czy w sytuacji jak w analizowanej sprawie można uznać, że przed dniem połączenia istniały jakiekolwiek prawa i obowiązki spółki przejmowanej, w które (na podstawie art. 494 § 1 i 2 k.s.h.) mogłaby wstąpić spółka przejmująca, skoro na dzień połączenia nie toczyło się nawet postępowania administracyjne przez Prezesem UOKiK przeciwko spółce przejmowanej, które mogłoby prowadzić do zaistnienia sprawy administracyjnej. Jednocześnie powód wskazał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. w zakresie zarzutu naruszenia prawa materialnego, tj. art. 106 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 494 § 1 i 2 k.s.h. oraz art. 531 § 1 i 2 k.s.h. Powód podniósł, że Sąd Apelacyjny nałożył na niego karę pieniężną, której wysokość została ustalona w oparciu o przesłanki, które go nie dotyczą – to nie on stosował praktyki, w związku z którymi Prezes UOKiK nałożył przedmiotową karę, nie czerpał też z nich żadnych korzyści.

W odpowiedzi pozwany wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁴ § 2 k.p.c. skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne. Z kolei art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przewiduje, że Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Co się tyczy istotnego zagadnienia prawnego, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinno ono mieć znaczenie dla rozwoju prawa i precedensowe znaczenie dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 16 maja 2018 r., II CSK 15/18; 24 kwietnia 2018 r., II CSK 752/17; 16 listopada 2017 r., II CSK 332/17; 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16) – a to z uwagi na fakt, że skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia służącym przede wszystkim interesowi publicznemu, a nie indywidualnemu interesowi strony skarżącej. Choć istotne zagadnienie prawne stanowi problem powstały na tle konkretnego przepisu prawa (materialnego, procesowego), zastosowanego w danej sprawie, to musi ono mieć charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozstrzygnięcie stwarza realne i poważne trudności, których wyjaśnienie ma wpływ nie tylko na rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy, ale także na rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Z tego względu brak jest omawianej przesłanki w sytuacji, gdy sformułowane we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zagadnienie prawne ma charakter kazuistyczny i służy uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi co do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 kwietnia 2018 r., IV CSK 514/17; 27 kwietnia 2016 r., III CSK 70/16).

Z tego rodzaju sytuacją mamy do czynienia w niniejszym przypadku – na co wskazuje już sam sposób sformułowania przez powoda problemu postrzeganego jako istotne zagadnienie prawne. Powód wprost odniósł zaprezentowane zagadnienie prawne do „sytuacji jak w niniejszej sprawie”. To zaś oznacza, że rozstrzygnięcie przedstawionego problemu miałoby charakter kazuistyczny, powiązany z realiami tej konkretnej sprawy, a co za tym idzie – pozbawione byłoby wymaganego w przyjętym modelu postępowania kasacyjnego waloru ochrony interesu publicznego.

W tym zakresie należy także zauważyć, że problematyka, do której odnosi się sformułowane przez powoda zagadnienie prawne, została już wyjaśniona w orzecznictwie Sądu Najwyższego – poprzez przyjęcie, iż z art. 494 k.s.h. wynika generalna zasada sukcesji praw i obowiązków o charakterze administracyjnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2017 r., III SK 15/16). Doprecyzowując tę kwestię Sąd Najwyższy w wyroku z 19 września 2019 r., I NSK 78/18, wskazał że „sukcesja uniwersalna obejmuje także samą odpowiedzialność za niestwierdzone decyzją wydaną przed przejęciem naruszenie przepisów sankcjonowanych karą grzywny, zaś użyte w przepisie art. 494 k.s.h. sformułowanie >>połączenie przez przejęcie<< powoduje przeniesienie na spółkę przejmującą obowiązku zapłaty grzywny nałożonej ostateczną decyzją po tym połączeniu za wykroczenie popełnione przez spółkę przejmowaną przed połączeniem. (...) W konsekwencji dopuszczalne jest wszczęcie postępowania administracyjnego przeciwko spółce przejmującej i w przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów, wymierzenie jej kary za naruszenie prawa spowodowane przez spółkę przejętą”.

Jednocześnie nie sposób stwierdzić, że wniesiona przez powoda skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Oczywista zasadność skargi, przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi wówczas, gdy z samej jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że doszło do kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 5 grudnia 2013 r., III SK 19/13; 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14), a przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 5 października 2007 r., III CSK 216/07; 20 marca 2014 r., I CSK 18/14).

Z tego punktu widzenia podnoszona przez powoda dla uzasadnienia oczywistej zasadności skargi okoliczność, że [...] Bank [...] z siedzibą w W. jest podmiotem zagranicznym, prowadzącym obecnie działalność związaną wyłącznie z kredytami hipotecznymi, który nie stosował stwierdzonych w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów i nie czerpał z nich korzyści, nie ma znaczenia i w żadnym wypadku nie świadczy o oczywistej zasadności wniesionej

skargi kasacyjnej – a to wobec obowiązywania omówionej już powyżej generalnej zasady sukcesji praw i obowiązków, wynikającej z art. 494 k.s.h. Jak już była o tym mowa powyżej, wobec obowiązywania tej zasady, spółka przejmująca – w tym przypadku powód – może być bowiem obciążona odpowiedzialnością za wszelkie naruszenia przepisów sankcjonowanych karą dokonane przez podmiot przejmowany, w tym za naruszenia popełnione przed połączeniem przez przejęcie, niestwierdzone jeszcze w momencie połączenia decyzją administracyjną.

Niezależnie od powyższego zauważyć należy, że powód upatruje zarówno istnienia istotnego zagadnienia prawnego, jak i oczywistej zasadności skargi w tej samej kwestii, odnoszącej się do zakresu obowiązywania art. 494 k.s.h. Tymczasem to, co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Jeżeli bowiem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że dane zagadnienie nie budzi wątpliwości, a regulujące je normy są jasne – i w tym przypadku ich naruszenie może być oczywiste – albo tak, że rozstrzygnięcie danego problemu stwarza realne i poważne trudności, wymagające wypowiedzi Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2021 r., III CSK 77/21). Z tego względu twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemem prawnym warunkującym podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, określonym w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2012 r., I UK 118/12). Taka konstrukcja wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest błędna – co dyskwalifikuje jego zasadność.

Zważywszy, że w analizowanym przypadku nie zachodziły także inne przyczyny uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej powoda do rozpoznania – w szczególności brak było podstaw do stwierdzenia nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) – Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, o czym orzeczono jak w punkcie pierwszym postanowienia.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 14 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. 2018, poz. 265).

a.s.